

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

นับตั้งแต่มีการรายงานผู้ป่วยโรคเอดส์เป็นรายแรกของโลกในปีพ.ศ. 2524 เป็นต้นมา ปัญหาการติดเชื้อไวรัสเอดส์ได้แพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลกอย่างรวดเร็ว สำหรับประเทศไทยได้มีรายงานว่ามีผู้ป่วยโรคเอดส์รายแรกเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2527 (บรรลุ สิริพานิช และประยูร กุณาสด, 2533: 94) จากนั้นมาโรคเอดส์ก็ได้แพร่กระจายเข้าสู่ประชากรกลุ่มต่าง ๆ เริ่มจากกลุ่มชายรักร่วมเพศ กลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น กลุ่มหญิงบริการทางเพศ กลุ่มชายนักเที่ยวหญิงบริการทางเพศ กลุ่มที่เป็นภรรยาของชายนักเที่ยว และท้ายที่สุดได้แพร่เข้าสู่ทารกในครรภ์ที่มารดาติดเชื้อเอดส์ ในปัจจุบันจึงกล่าวได้ว่าการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ได้เพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุและในหลายกลุ่มอาชีพ (กรมแพทยทหารบก, 2536: 57) สำหรับจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์นั้นได้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ข้อมูลล่าสุดปีพ.ศ.2538 ซึ่งให้เห็นว่าในประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคเอดส์ทั้งสิ้น 26,723 ราย เป็นเพศชาย 22,727 ราย เพศหญิง 3,996 ราย ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ติดเชื้อเอดส์แก่ผู้ป่วยส่วนใหญ่ พบว่าเกิดจากการติดต่อทางเพศสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 78.36 ของผู้ป่วยทั้งหมด (กองระบาดวิทยา, 2538)

ปัญหาโรคเอดส์มิใช่ปัญหาทางด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่มีผลกระทบทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งคุณภาพชีวิตของประชากรด้วย เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีวิธีการรักษาโรคเอดส์ให้หายได้ การตายของผู้ป่วยเอดส์จึงส่งผลกระทบต่อประชากรของประเทศ โดยผลจากการคาดประมาณประชากรในระยะยาวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานว่า ในปีพ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ภายใต้อัตราการณ้ปกติประเทศไทยจะมีประชากรประมาณ 72 ล้านคน แต่ถ้าหากเอาเงื่อนไขของการตายด้วยโรคเอดส์เข้ามาเกี่ยวข้อง ประชากรจะเพิ่มจำนวนขึ้นน้อยลงคือมีประชากรประมาณ 69.5 ล้านคนหรือกล่าวได้ว่าประชากรจะน้อยกว่าที่คาดประมาณไว้ภายใต้เงื่อนไขที่ไม่มีโรคเอดส์ประมาณ 2.5 ล้านคนหรือประมาณร้อยละ 3.4 (จิระพันธุ์ กัลยประวิทย์, จันทร์เพ็ญ แต่ศรีกุล และวรรณิ วรรณชาติ, 2537) นอกจากนี้ในทางประชากรศาสตร์ ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญทางด้านการผลิตในเชิงเศรษฐกิจ และรับภาระเลี้ยงดูประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุคือประชากรวัยแรงงาน ซึ่งมีอายุระหว่าง 15 - 59 ปี ในขณะที่ผู้ป่วยเอดส์ที่รายงานใน

ปีพ.ศ. 2538 (นับถึง 31 สิงหาคม 2538) ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 20 - 39 ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 80.34 (กองระบาดวิทยา, 2538: 4) เมื่อประเทศต้องสูญเสียประชากรวัยแรงงานเหล่านี้ไปจากการเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ก็หมายถึงการสูญเสียศักยภาพการผลิตในเชิงเศรษฐกิจของประเทศ และส่งผลให้ประชากรในวัยอื่น ๆ ต้องขาดที่พึ่งพิงโดยเฉพาะประชากรในวัยเด็กจะขาดผู้ที่จะสนับสนุนทางการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็จะส่งผลให้คุณภาพของประชากรของประเทศด้อยลง

ปัจจุบันปัญหาโรคเอดส์ในกลุ่มชาวประมงเป็นปัญหาใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจ ประชากรกลุ่มนี้เป็นประชากรในวัยแรงงานอีกกลุ่มหนึ่งที่มีอัตราการแพร่ระบาดของโรคเอดส์อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง (Brown and Xenos, 1994) จากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางประมงทะเลปีพ.ศ. 2533 พบว่าประเทศไทยมีจังหวัดที่มีอาณาเขตติดทะเลอยู่ 24 จังหวัด มีครัวเรือนประมงอยู่ทั้งสิ้น 64,904 ครัวเรือน และมีครัวเรือนลูกจ้างประมง 28,272 ครัวเรือนทั่วประเทศมีชาวประมงทั้งสิ้น 148,306 คน เฉพาะลูกเรือประมงที่ออกทะเลในฤดูที่ใช้คนมากที่สุดมีทั้งหมด 98,531 คน มีจำนวนเรือประมงประเภทต่าง ๆ อยู่ 52,374 ลำ (งานสถิติการเกษตร, 2533)

การที่ชาวประมงเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์สูงมากกลุ่มหนึ่งนั้นสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะปัจจัยด้านโครงสร้างอาชีพประมงซึ่งได้เริ่มเน้นประสิทธิภาพการผลิตและการส่งออกอาหารทะเลโดยใช้เครื่องมือ (อวน) เรือ และเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการจับปลาสูงกว่าเดิมมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2504 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อการประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กชายฝั่ง จนชาวประมงรายย่อยจำนวนมากไม่สามารถปรับตัวได้หรือต้องตกอยู่ในภาวะหนี้สิน จนต้องกลายเป็นลูกเรือรับจ้างนายทุนที่ประกอบอาชีพการประมงขนาดกลางและขนาดใหญ่ไปในที่สุด เรือประมงขนาดใหญ่ก็ต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภูมิภาคต่าง ๆ เข้าสู่อาชีพประมงมากขึ้นภาวะข้างต้นเป็นตัวเร่งให้ผู้ประกอบกิจการด้านการประมงต้องพยายามเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้ได้มากขึ้น โดยมีได้มุ่งกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตลูกเรือ ซึ่งได้รับค่าจ้างและค่าตอบแทนโดยคิดสัดส่วนจากปริมาณสัตว์น้ำที่ลูกเรือจับได้ในแต่ละครั้งเป็นสำคัญ ภาวะดังกล่าวนี้ทำให้ลูกเรือต้องทำงานหนัก มีความเคร่งเครียดในการทำงานสูง และต้องอดนอน ช่วงกลางคืนติดต่อกันหลาย ๆ วัน ทำให้ก่อปัญหาสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ยิ่งไปกว่านั้นวิถีชีวิตของลูกเรือประมงมีความไม่แน่นอนสูง บางช่วงมีความเหงา ว้าเหว่ และอดอัดคับข้องใจ การมีเพื่อนและสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างเพื่อนลูกเรือและได้กึ่งจึงนับเป็นสิ่งสำคัญ ลูกเรือจะได้รับการเรียนรู้ทักษะ การพิจารณาฝูงปลา การวางอวน การจับปลา ดินฟ้าอากาศ และชีวิตในทะเลจากประสบการณ์ตรง พร้อมกันนั้นก็ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน วัฒนธรรมย่อย

แบบแผนความเชื่อ การปฏิบัติต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดกันมาในหมู่ชาวเรือ ทั้งแบบแผนปฏิบัติขณะที่อยู่ในเรือและเมื่อขึ้นฝั่ง พฤติกรรมหลาย ๆ อย่างเกิดขึ้นทั้งจากอิทธิพลกลุ่มและการให้คุณค่าเอกลักษณ์ของความเป็นลูกเรือ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการใช้สารเสพติด แบบแผนการใช้ยา การดื่มสุรา และการไปเที่ยวหญิงบริการทางเพศ (เนาวรัตน์ พลาไยน้อย และคนอื่น ๆ , 2534) ซึ่งจะนำไปสู่การติดเชื้อ HIV และการเป็นเอดส์ในที่สุด ดังจะเห็นได้จากการเปิดเผยของนายแพทย์เทพนม เมืองแมน เกี่ยวกับ สถานการณ์โรคเอดส์ในกลุ่มชาวประมง พบว่าชาวประมงมีการเสพยาเสพติดในเรือโดยใช้เข็มร่วมกัน และเมื่อเสร็จสิ้นจากการหาปลาก็จะไปเที่ยวตามสถานบริการทางเพศราคาถูก 50 - 100 บาท ซึ่งหญิงบริการในชุมชนประมงจะรับแขกถึงคืนละประมาณ 20 คน ดังนั้นโอกาสในการติดเชื้อ HIV จึงมีค่อนข้างสูง (เคลินิวส์ 5 มิถุนายน 2534 อ้างถึงในเนาวรัตน์ พลาไยน้อย และคนอื่น ๆ , 2534: 348)

นอกจากนี้ลูกเรือประมงยังเป็นผู้ที่ย้ายสถานที่ประกอบอาชีพไปเรื่อย ๆ ขึ้นอยู่กับเจ้าของเรือหรือได้กัเรือจะให้แล่นเรือไปจับปลาที่ใดในการออกทะเลแต่ละครั้ง อาชีพลูกเรือประมงจึงเป็นอาชีพที่จำเป็นต้องเดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ มากกว่าอาชีพอื่น ๆ (Pramualratana, 1995: 113) ซึ่งการเคลื่อนย้ายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชากรกลุ่มนี้เสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV เนื่องจากเมื่อมีการเคลื่อนย้ายไปยังพื้นที่ใดทั้งในและนอกประเทศก็จะมีบริการทางเพศจากหญิงบริการในพื้นที่นั้น ๆ (Brown and Xenos, 1994: 10) Mason (1994) ได้ให้ข้อสรุปในทำนองเดียวกันว่าการย้ายถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการแพร่ระบาดของเชื้อ HIV กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ย้ายถิ่นที่เป็นเพศชายมักจะต้องแยกจากครอบครัว ซึ่งบางกรณีรวมถึงคู่สมรสเป็นระยะเวลาอันยาวนานจึงมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่น หรือหญิงที่มีอาชีพบริการทางเพศในท้องถิ่นที่ตนย้ายไปทำงาน ซึ่งนำไปสู่การแพร่ระบาดของเชื้อ HIV ในที่สุด ดังนั้นกลุ่มลูกเรือประมงจึงเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นผู้ให้และผู้รับเชื้อ HIV โดยเฉพาะ ใน 24 จังหวัดที่มีอาณาเขตติดทะเลที่เรือประมงจะไปเทียบท่า รวมไปถึงประเทศเพื่อนบ้านที่เรือประมงไทยจะแล่นไปเทียบท่าได้ ซึ่งจากแบบแผนในการเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างประเทศของกลุ่มชาวประมง พบว่ามีการเคลื่อนย้ายไปและกลับของชาวประมงไทยระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน คือ พม่า กัมพูชา และเวียดนาม (Asian Research Center for Migration, 1995: 11) ซึ่งกลุ่มชาวประมงที่มีการเคลื่อนย้ายนี้จัดเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV และในขณะเดียวกันชาวประมงกลุ่มนี้ก็สามารถแพร่เชื้อ HIV ไปยังประชากรกลุ่มอื่นในประเทศเพื่อนบ้านได้เช่นกัน เนื่องจากกลุ่มชาวประมงเมื่อเคลื่อนย้ายไปยังประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วก็มักจะนิยมไปเที่ยวหญิงบริการในประเทศนั้น ๆ หรือมีเพศสัมพันธ์กับหญิงหม้ายเนื่องจากสามีเสียชีวิตในระหว่างสงคราม (Pramualratana, 1995: 115 - 117) ในขณะเดียวกันลูกเรือประมง

ที่ติดเชื้อ HIV กลับไปยังภูมิภาคเดิมของคนที่อาจจะนำเชื้อ HIV ไปสู่ครอบครัวหรือคนอื่น ๆ ในท้องถิ่นของตนได้ และจากผลการศึกษาของ ยินดี อิศระโชติ และคณะ (2535: 19) ในเรื่องความรู้ พฤติกรรม และความคิดเห็นด้านโรคเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ในกลุ่มชาวประมงก็พบว่า เมื่อถึงช่วงหยุดพักก่อนหรือช่วงที่งัดออกทะเลเพราะมรสุม ลูกเรือประมงก็จะพากันกลับไปเยี่ยมครอบครัวยังภูมิภาคเดิม การเคลื่อนย้ายของกลุ่มลูกเรือประมงดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โรคเอดส์แพร่เข้าสู่ครอบครัว (หญิงที่เป็นภรรยา และทารกในครรภ์มารดา) หญิงบริการในท้องถิ่นรวมไปถึงชายนักเที่ยวอื่น ๆ ที่มาใช้บริการจากหญิงบริการกลุ่มเดียวกันในเวลาต่อมา ซึ่งทั้งการย้ายสถานที่ในการประกอบอาชีพไปเรื่อย ๆ การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ และการเคลื่อนย้ายกลับภูมิภาคเดิมในช่วงหยุดพักก่อนนี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการควบคุมโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมถึงการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ด้วย

ดังที่กล่าวแล้วว่าโรคเอดส์มิใช่ปัญหาทางการแพทย์หรือสาธารณสุขเท่านั้น ดังนั้นการควบคุมโรคจะไม่สามารถทำได้ด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์เพียงอย่างเดียว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลจะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะควบคุมโรคเอดส์ แต่การที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้นั้นสิ่งแรกที่จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นเสียก่อน Weniger (1985: 136 - 143) ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ไว้ในการสัมมนาาระบาศริตแห่งชาติ ครั้งที่ 3 ณ กรุงเทพมหานครว่า “การป้องกันโรคเอดส์ที่ควรกระทำ คือการเปลี่ยนนิสัยและการปฏิบัติตน ซึ่งการเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศของมนุษย์” แต่อย่างไรก็ตามการติดเชื้อโรคเอดส์จะลดลงถ้าสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ ได้

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคลจะเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ การติดเชื้อโรคเอดส์จะลดลงถ้าสามารถหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้ และในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของลูกเรือประมงที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์นั้นก็จำเป็นต้องศึกษาให้ทราบถึงความรู้ของลูกเรือประมงที่มีต่อการป้องกันโรคเอดส์ เนื่องจากถ้ามีความรู้แล้ว ทัศนคติก็น่าจะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้วก็น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามมา ซึ่งทั้ง 3 อย่างนี้มีความเชื่อมโยงกัน (Zimbardo, Ebberson, and Maslach, 1977)

ปัจจุบันเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ในกลุ่มลูกเรือประมงยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นปัญหาใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจ อย่างไรก็ตามเอกสารและงานวิจัยที่พอมีอยู่บ้างอาจช่วยชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประชากรกลุ่มนี้ได้ จากงานวิจัยเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และพฤติกรรมทางเพศของ Chang (1994) ในประเทศสาธารณจีน (ไต้หวัน) พบว่าผู้ที่ไปรับบริการทางเพศจากหญิงขายบริการเป็นชาวประมงไต้หวันถึงร้อยละ

73 โดยมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงโรคเอดส์ เนื่องจากไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัยถึงร้อยละ 86 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชาวประมงยังขาดความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์ทั้งที่ในปัจจุบันการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางในรูปแบบต่าง ๆ กัน สื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอข่าวสารนี้มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการสร้างความคิด และให้ความรู้แก่ประชาชน ดังนั้นการที่จะวางแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของลูกเรือประมงไทยเพื่อป้องกันโรคเอดส์นั้นจำเป็นต้องทราบถึงสภาพความรู้เรื่องโรคเอดส์และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของประชากรกลุ่มนี้ รวมทั้งควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดความรู้และความคิดเห็นดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของกลุ่มลูกเรือประมงในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดทะเลและอยู่ในเขตประมงเขตที่ 4 ของไทย โดยคาดว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของลูกเรือประมงให้เหมาะสมต่อไป

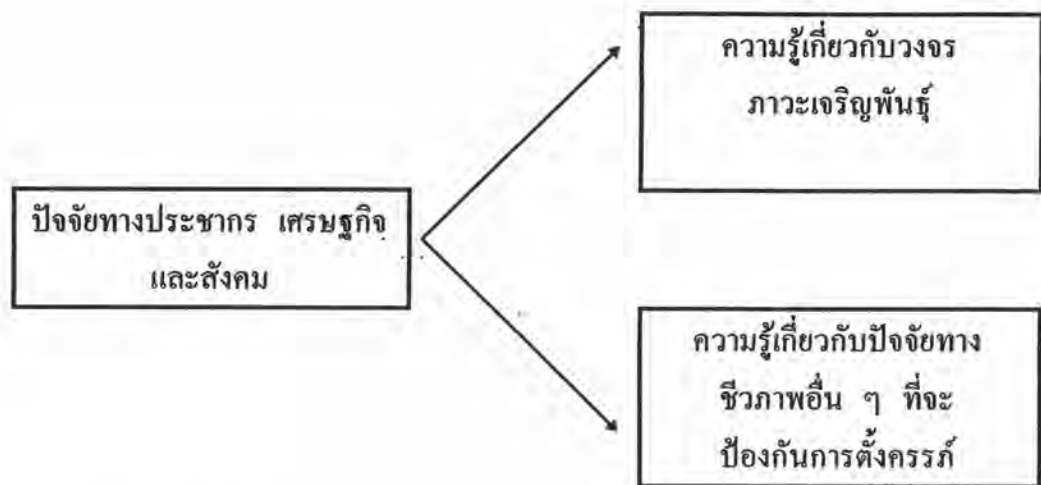
วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมง
2. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมง
3. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมง

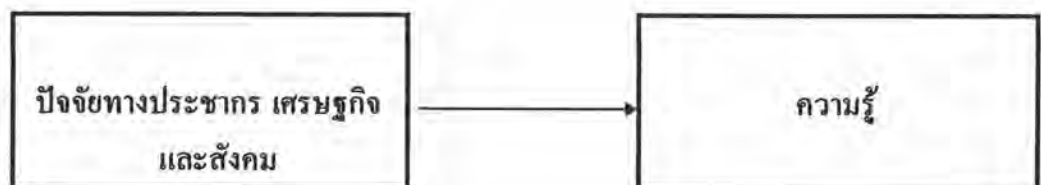
แนวคิดเชิงทฤษฎี

แม้จะมีการศึกษาวิจัยถึงเรื่องโรคเอดส์ในแง่มุมต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อย แต่ก็พบว่ายังขาดแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เป็นระบบในเรื่องของปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ ซึ่งได้มีการทำการศึกษาวิจัย และมีการรวบรวมแนวคิดเชิงทฤษฎีไว้อย่างเป็นระบบ มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ เนื่องจากโรคเอดส์เป็นโรคที่สามารถติดต่อได้จากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อเอดส์ทางหนึ่ง รวมทั้งการป้องกันโรคเอดส์ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของบุคคลโดยตรง ซึ่งมีความใกล้เคียงกับเรื่องความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิด จากแนวคิดต่าง ๆ ที่ใช้เป็นพื้นฐานแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของประชากรจะเป็นปัจจัยที่กำหนดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคลเช่น

Tsui, Silva และ Marinshaw (1993) ได้อธิบายถึงการหลีกเลี่ยงการตั้งครรภ์ และพฤติกรรมกรรมมีเพศสัมพันธ์ โดยมองว่าปัจจัยส่วนบุคคลทั้งทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม อันได้แก่ ปัจจัยด้าน อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส ฯลฯ เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความรู้ของบุคคลในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของวงจระภาวะเจริญพันธุ์ และความรู้เกี่ยวกับปัจจัยทางชีวภาพอื่น ๆ ที่จะป้องกันการตั้งครรภ์ (เช่น การให้นมบุตร) ซึ่งในท้ายที่สุดความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการใช้การคุมกำเนิดต่อไป ดังกรอบแนวคิด ที่ทั้ง 3 ท่านได้เสนอไว้ดังนี้

ในขณะที่เดียวกัน Rogers (1983) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่าคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมของประชากรในด้านต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการรับนวัตกรรมในด้านความรู้ของประชากรในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ก็ถือได้ว่าเป็นประเด็นใหม่หรือเป็นนวัตกรรมทางความคิดเรื่องหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจ ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

นอกจากนี้จากการศึกษาในประเทศที่กำลังพัฒนา Mason (1989) ได้สังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อความรู้และความพร้อมในการรับนวัตกรรมการคุมกำเนิด ได้ผลสรุปว่าปัจจัยทางภูมิหลังของประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือปัจจัยด้านการศึกษาจะมีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมที่เกิดขึ้น และการยอมรับนวัตกรรมนั้น ๆ ของประชากร

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์นั้น ทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ก็คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกรับสื่อ (Selectivity Process) ในส่วนของการเลือกเปิดรับ ดังนี้ Klapper (1960: 5) อธิบายว่าการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure) คือการที่บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารรูปแบบต่าง ๆ จากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจ และความต้องการเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตน

แนวคิดที่สามารถนำมาใช้อธิบายในเรื่องนี้ได้อีกแนวคิดหนึ่งก็คือ การที่ผู้รับข่าวสารจะมีพฤติกรรมเลือกรับสื่อที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างตามความต้องการของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อม เหตุผลและความจำเป็นของตนเองเกี่ยวกับการเลือกรับสื่อต่าง ๆ ทั้งนี้ Schramm (1954) ได้ให้หลักทั่วไปที่เป็นเหตุผลของการเลือกรับสื่อว่า คนเราย่อมจะเลือกใช้สื่อที่ต้องใช้ความพยายามน้อยที่สุด (least effect) และได้ประโยชน์ตอบแทนที่ดีที่สุด (promise of reward) ซึ่งหมายความว่าผู้อ่าน ผู้ดูหรือผู้ฟัง จะเลือกรับสื่อที่ตนเองมีความสะดวกที่สุด หรือใช้ความพยายามน้อยที่สุดในการรับสื่อ นั้น ๆ เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความพร้อม ความสะดวก ค่าใช้จ่าย เวลาที่จะรับสื่อซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล รวมทั้งลักษณะภูมิหลังของแต่ละบุคคล เช่น เพศ อายุ ศาสนา รายได้ ฯลฯ ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวจึงมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ด้วย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ทำการศึกษาและวิจัยเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ไว้หลายกลุ่มด้วยกัน แต่ยังไม่พบว่ามีผู้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในกลุ่มลูกเรือประมงโดยตรง ดังนั้นสำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมพอสรุปได้ว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่น่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้และรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ได้แก่

1. อายุ
2. ระดับการศึกษา
3. สถานภาพสมรส
4. รายได้
5. ที่พักอาศัยขณะที่ไม่ได้ออกทะเล
6. ระยะเวลาที่ทำงานเป็นลูกเรือ
7. ภูมิลำเนาเดิม

ในการศึกษาทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้แยกการทบทวนออกเป็นสองส่วนส่วนแรกเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เลือกมาศึกษาเป็นตัวแปรอิสระกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ และส่วนที่สองเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์

1. ความรู้เรื่องโรคเอดส์

1.1 อายุ

ในทางประชากรศาสตร์นั้น อายุจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง อายุสะท้อนให้เห็นถึงรุ่นปีเกิดของประชากร รวมถึงความรู้และประสบการณ์ของคนแต่ละวัยตลอดจนสะท้อนถึงผลกระทบของสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยต่อประชากรในแต่ละรุ่นปี ด้วยเหตุนี้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ก็น่าที่จะมีความเกี่ยวข้องกับอายุของประชากร

จากการศึกษาของวรรณิกา เรืองสัง (2533: 49) ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของเยาวชนไทยอายุ 15 - 24 ปี พบว่าอายุมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ในกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เรียนอยู่ในระบบโรงเรียน กล่าวคือเยาวชนที่มีอายุมากกว่าจะมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ที่ถูกต้องมากกว่า ซึ่งการที่อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ของเยาวชนที่ไม่ได้เรียนอยู่ในระบบโรงเรียนนั้นผู้วิจัยได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่าเยาวชนที่ไม่ได้เรียนอยู่ในระบบโรงเรียนในแต่ละกลุ่มอายุมีโอกาสและความสนใจในเรื่องเพศสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน โดยที่กลุ่มอายุมากกว่ามีความสนใจและมีโอกาสในเรื่องเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์มากกว่ากลุ่มที่อายุน้อยกว่า นอกจากนี้ระยะเวลาของการอยู่ในสังคมของกลุ่มที่อายุมากกว่าก็มีจำนวนปียาวนานกว่า จึงส่งผลให้มีโอกาสในการเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในด้านต่าง ๆ มากกว่าตามไปด้วย

จากงานวิจัยของสายพิณ ศรีพันธุ์ (2536: 117 - 118) ในเรื่องความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการป้องกันโรคเอดส์ ในกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และ ผดุงครรภ์ (ต่อเนื่อง) ในกลุ่มอายุ 23 - 37 ปี พบว่า นักศึกษาที่มีอายุ 35 - 37 ปี มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์สูงกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ในขณะที่การสำรวจความรู้ และเจตคติ ของประชากรวัยผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกาของ McCaig และคณะ (1991: 1638 - 1641) พบว่า ผู้ที่อายุ 50 ปีหรือมากกว่ามีระดับคะแนนความรู้เรื่องโรคเอดส์ในระดับต่ำกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า

ส่วนการศึกษาของพริ้มเพรา สาครชัยพิทักษ์ (2536: 68) ในเรื่อง ความรู้ การรับรู้ และทัศนคติของคณาจารย์เรื่องโรคเอดส์ต่อการจัดการมูลฝอยติดเชื้อใน โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบว่าอายุไม่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ของคณาจารย์กลุ่มนี้ และ การศึกษาของสุรเศรษฐ์ บุญเกตุ (2536: 80) ที่ศึกษาความรู้การจัดการเรียนการสอนเรื่อง โรคเอดส์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า ความแตกต่างทางอายุไม่มี ความสัมพันธ์กับระดับความรู้เรื่องโรคเอดส์ เช่นกัน

จากการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่ได้ให้ภาพที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความรู้เรื่องเอดส์ แต่ส่วนใหญ่ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความรู้ อยู่ในทิศทางบวก จากการทบทวนสภาวะการณ์เกี่ยวกับโรคเอดส์จะเห็นว่าโรคเอดส์เริ่มแพร่ ระบาดและเป็นที่รู้จักในเมืองไทยครั้งแรกในปี พ.ศ.2527 ภายหลังจากนั้นมาจึงได้เริ่มมีการเผยแพร่ความรู้ และมีการรณรงค์ต่าง ๆ ให้แก่ประชากร ฉะนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงสนใจศึกษา ว่าปัจจัยเรื่องอายุมีผลอย่างไรต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ในกลุ่มลูกเรือประมง โดยมีสมมติฐานว่า ลูกเรือประมงที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าลูกเรือประมงที่มีอายุน้อยกว่า

1.2 ระดับการศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในทุกด้านให้กับบุคคล (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และ นิภา มนูญปิฎ, 2525: 106) จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยในเรื่องการศึกษาที่มีผลต่อความรู้ของบุคคลในด้านต่าง ๆ นั้นพบว่าการศึกษาเป็น ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความรู้ของบุคคลดังนี้

การศึกษาของวชิระ สิงหะคะเชนทร์ (อ้างถึงใน สุจิตรา กิจวิวัฒนาชัย, 2525: 11 - 12) พบว่าสตรีในแต่ละกลุ่มการศึกษาคือ ระดับการศึกษาสูง ระดับการศึกษาน้อย และกลุ่มที่ไม่เคยได้รับการศึกษาเลย จะมีความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัวที่แตกต่างกัน โดยสตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมากที่สุด และจากการศึกษา ของอรพินท์ บุญนาค และรพีพรรณ หุ่นพานิช (2524: 15) พบว่าสตรีที่มีจำนวนปีที่เรียนใน โรงเรียน 11 ปีขึ้นไป จะมีความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัวมากที่สุด

การวิจัยของ Knodel และ Pitaktepsombati (1973: 24) พบว่าสตรี
ในเขตชนบทที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เพียงร้อยละ
35.5 ส่วนสตรีที่ได้รับการศึกษาเกินกว่า 10 ปีมีความรู้ร้อยละ 73.1

สุวิไล แสงวันฉน์ (2533: 122 - 123) ได้วิจัยเรื่องความรู้และการรับรู้
เกี่ยวกับโรคเอดส์และการติดยาเสพติดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกินเมทธาโคน ผลการศึกษา
พบว่าผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ถูกต้อง รับรู้ว่าโรคเอดส์มีความรุนแรง
และตนมีโอกาสเป็นโรคเอดส์และยังรับรู้ประสิทธิผลในการป้องกันรักษาโรคเอดส์โดยการกิน
เมทธาโคนครบกำหนด ซึ่งปัจจัยด้านจำนวนปีที่ศึกษาในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความรู้
เกี่ยวกับโรคเอดส์ ความรู้เกี่ยวกับการบำบัดยาเสพติด และการรับรู้โอกาสเป็นโรคเอดส์อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ และความรู้เกี่ยว
กับการบำบัดยาเสพติดอยู่ในระดับสูง

เช่นเดียวกันการศึกษาของบุษบา ศิริชัย (2534: 46) เกี่ยวกับ
พฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ของสามี พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติปัจจัยหนึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา กล่าวคือ สามีที่มีการศึกษาสูงจะมี
ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์สูงด้วย และจากการศึกษาของแสงโสม ศิริพานิช (2534: 46 - 58)
เรื่องความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อเอดส์ของกลุ่มชายที่ประกอบอาชีพ
รับจ้างและกลุ่มนักศึกษาชายที่ศึกษาในระดับอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการศึกษามีผล
ต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ในทั้ง 2 กลุ่ม

และจากผลการศึกษาของ Dawson, Cynamon และ Fitti (1988:
บทคัดย่อ) ในเรื่องความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ในเดือนตุลาคม ปีค.ศ.1987 ซึ่งเป็น
ข้อมูลที่ได้มาจาก The National Health Interview Survey (NHIS) ทำการศึกษาในกลุ่ม
ผู้ใหญ่ พบว่าผู้ที่มีจำนวนปีที่ศึกษาในโรงเรียนมากกว่าจะมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์
มากกว่า

โดยสรุปจากผลการวิจัยที่มีมาแล้วนั้น พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัย
ที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของประชากร และมีความสัมพันธ์ทาง
บวกกับความรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าระดับการศึกษาจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรค
เอดส์ด้วยเช่นกัน โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าผู้ที่มี
ระดับการศึกษาดำกว่า

1.3 สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมง โดยในปัจจุบันนี้จะพบว่าคู่สมรสหรือผู้ที่กำลังจะสมรสที่ไปใช้บริการหรือขอคำปรึกษาทางด้านการวางแผนครอบครัวจากสถานบริการทางการแพทย์พยาบาลและสาธารณสุขตามที่ตั้งต่าง ๆ จะได้รับคำแนะนำและความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ด้วย จึงอาจเป็นไปได้ว่าสถานภาพสมรสจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ในด้านต่าง ๆ

แต่จากผลการศึกษาที่ศึกษาความรู้เรื่องโรคเอดส์ในกลุ่มครูโรงเรียนมัธยมศึกษาของสุราษฎร์ธานี บุญเกตุ (2536: 80 - 81) และในกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ (ต่อเนื่อง) ของสายพิณ ศรีพันธุ์ (2536: 117 - 118) พบว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความรู้เรื่องโรคเอดส์ไม่แตกต่างกัน

ถึงแม้ว่าผลการศึกษาที่มีผ่านมาจะพบว่าสถานภาพสมรสไม่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ แต่เนื่องจากกลุ่มประชากรที่ศึกษามีความแตกต่างกันน้อยในเรื่องระดับการศึกษา กล่าวคือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่จะได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ก่อนข้างมาก และถ่ายทอดต่อไปยังนักเรียน กลุ่มครูจึงอาจได้รับการอบรมความรู้ต่าง ๆ ในเรื่องโรคเอดส์โดยใกล้เคียงกัน ส่วนนักศึกษาพยาบาลนั้นเป็นกลุ่มที่ศึกษาและประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์เกือบจะโดยตรง ดังนั้นสถานภาพสมรสจึงไม่น่าจะมีส่วนในการกำหนดความรู้เรื่องโรคเอดส์ในกลุ่มเหล่านี้ ในทางตรงกันข้ามลูกเรือประมงเป็นกลุ่มที่เข้าถึงได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากลักษณะของแหล่งที่ประกอบอาชีพที่ต้องอยู่ในทะเล และกลุ่มลูกเรือประมงมักจะมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงนัก จากผลการศึกษาเรื่อง ความรู้ พฤติกรรม และความคิดเห็นด้านโรคเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ในกลุ่มชาวประมงจร เขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ของยินดี อิสสระโชติ และคณะ (2538: 9) พบว่าชาวประมงส่วนใหญ่เป็นโสด เนื่องจากอาชีพประมงเป็นอาชีพที่ต้องเสี่ยงชีวิตอยู่กลางทะเล และต้องเผชิญอันตรายจากธรรมชาติ ขาดหลักประกันที่มั่นคง รวมทั้งกลุ่มชาวประมงส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นยังขาดประสบการณ์ชีวิต และขาดความรับผิดชอบ ไม่มีอะไรเป็นหลักแหล่ง ด้วยเหตุที่ไม่มีพันธะและภาระทางครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้ชาวประมงไม่ได้เฝ้าหาความรู้และไม่ได้ป้องกันตัวเอง เมื่อมีโอกาสขึ้นฝั่งก็จะไปหาความสำราญจากหญิงบริการต่าง ๆ โดยไม่มีโอกาสที่จะได้รับความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับโรคเอดส์มากพอและต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยเรื่องสถานภาพสมรสของประชากรกลุ่มนี้ โดยมีสมมติฐานว่าลูกเรือประมงที่เคยสมรสน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าผู้ที่ไม่เคยสมรส

1.4 รายได้

การศึกษาปัจจัยรายได้ที่มีผลต่อความรู้ของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ มีไม่มากนัก จากการทบทวนผลการศึกษา พงงานวิจัยของบุษบา ศิริชัย (2534: 46) เกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของสามี โดยพบว่ารายได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือสามีที่มีรายได้สูงจะมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์สูงขึ้นด้วย

เช่นกันกับการศึกษาของแสงโสม ศิริพานิช (2534: 46 - 58) ในเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ของกลุ่มชายที่ประกอบอาชีพ และกลุ่มนักศึกษาชายในจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ชายประกอบอาชีพรับจ้าง และกลุ่มนักศึกษาชายระดับอาชีวศึกษา ซึ่งพบว่ารายได้มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มชายที่ประกอบอาชีพรับจ้าง กล่าวคือชายที่ประกอบอาชีพรับจ้างที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า

ดังนั้น ปัจจัยเรื่องรายได้จึงเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ามีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมงด้วยหรือไม่ โดยการศึกษาในอดีตต่างก็ชี้ให้เห็นว่ารายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความรู้เรื่องโรคเอดส์

1.5 ที่พักอาศัยขณะที่ไม่ได้ออกทะเล

เหตุที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจนำปัจจัยเรื่องที่พักอาศัยมาเป็นตัวแปรอิสระตัวหนึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้เนื่องจากประชากรตัวอย่างในการศึกษาคือกลุ่มลูกเรือประมงเป็นกลุ่มที่มีสถานที่ในการประกอบอาชีพแตกต่างจากประชากรกลุ่มอื่น ๆ ลูกเรือประมงจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในทะเล เวลาในการเข้าฝั่งมีค่อนข้างน้อย ประมาณ 1 - 2 คืน และมักใช้เวลาที่เข้าฝั่งเพื่อการดื่มกินหรือเที่ยวหาบริการ (พนิตนาฎ ลัคนาโมยิต, 2535: 64) ดังนั้นโอกาสที่จะได้รับความรู้ที่เกี่ยวกับโรคเอดส์จึงน่าจะขึ้นอยู่กับที่พักอาศัยเมื่อเรือเข้าฝั่งด้วย

จากการศึกษาทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พงงานวิจัยของพนิตนาฎ ลัคนาโมยิต (2535) ในเรื่องปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ โดยพบว่าลูกเรือทุกคนเมื่อได้เข้าทำงานได้อาศัยเรือเป็นเสมือนบ้านเป็นที่อยู่กินและอาศัยหลับนอนไปตลอด โดยปกติลูกเรือส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจที่จะแสวงหาข่าวสารความรู้เรื่องโรคเอดส์ นอกจากนี้สถานที่ทำงานและการพักอาศัยในเรื่องขณะที่เรือเทียบท่ายังทำให้ลูกเรือขาดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องเกี่ยวกับโรคเอดส์

เช่นเดียวกับการศึกษาของยีนดี อีสสระโชติ และคณะ (2535: 20) ในเรื่องความรู้ พฤติกรรม และความคิดเห็นด้านโรคเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ ในกลุ่มชาวประมงจร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่าชาวประมงมักจะมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ต่างจังหวัด แม้จะเป็นคนภาคใต้ หรือจังหวัดสงขลา ก็จะมีบ้านอยู่ต่างอำเภอออกไป ฉะนั้นในช่วงที่เรือเข้าจอดเทียบท่าซึ่งเป็นเวลาที่ค่อนข้างสั้น การเดินทางไปกลับระหว่างบ้านกับเรือ หรือการหาบ้านเช่าที่นั่นเป็นการสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจ และเป็นภาระในการหุงหาอาหารซึ่งในเรื่องจะมีพร้อมสมบูรณ์อยู่แล้ว ลูกเรือประมงจึงนิยมพักอยู่ที่เรือในขณะที่เทียบท่า และการพักอยู่ในเรือก็จะลดโอกาสที่ลูกเรือจะได้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ดังกล่าวมาแล้ว

โดยสรุปจากการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า การอาศัยอยู่ในเรือระหว่างที่เรือจอดเทียบท่ามีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมง

1.6 ระยะเวลาที่ทำงานเป็นลูกเรือ

เหตุที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยเรื่องระยะเวลาที่ทำงานเป็นลูกเรื่อนั้น เนื่องจากลักษณะเฉพาะของอาชีพนี้ การประกอบอาชีพลูกเรือประมงนั้นลูกเรือจะต้องทำงานอยู่ในทะเล ห่างฝั่งและห่างไกลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่จะถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ถึงแม้ว่าในเรื่องจะมีสื่อต่าง ๆ ที่สามารถเปิดรับข่าวสารที่ทันสมัยเช่น วิทยุ และโทรทัศน์ก็ตาม แต่จากการศึกษาของ พนิดนาถ ลักนาโมยิต (2535: 70 - 73) ในเรื่องปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์พบว่า ชีวิตประจำวันของลูกเรือได้ติดต่อสื่อสารและเปิดรับข่าวสารจากกลุ่มเพื่อนลูกเรือด้วยกันมากที่สุด ส่วนโทรทัศน์นั้นลูกเรือมีโอกาสเปิดรับน้อยมาก เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงาน โดยเฉพาะรายการภาคข่าวของโทรทัศน์ตรงกับช่วงการทำงานของลูกเรือ ลูกเรือจึงมีโอกาสเปิดรับรายการบันเทิงมากกว่ารายการข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ดังนั้นผู้ที่มียุทธศาสตร์ที่ทำงานเป็นลูกเรือยาวนานกว่าความรู้เรื่องโรคเอดส์ก็น่าจะน้อยกว่าด้วย เพราะถึงแม้ในขณะที่เป็นช่วงหยุดขึ้นฝั่งลูกเรือก็มักจะไปแสวงหาความบันเทิงด้วยการดื่มสุราและเที่ยวหาหญิงบริการเป็นส่วนใหญ่

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาในเรื่องที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการศึกษาในเรื่องระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ โดยจากการศึกษาของ วิทยา คุณากรกุล และคณะ (อ้างถึงใน สุวรรณี โพธิศรี, 2535: 49 - 50) ในกลุ่มหญิงบริการ พบว่าระยะเวลาที่ประกอบอาชีพมีผลต่อความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ กล่าวคือถ้ามีระยะเวลาในการประกอบอาชีพที่นานกว่าก็จะมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์มากกว่า ในขณะที่มัลลิกา ตั้งเจริญ (2534: 36) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์กับความสามารถในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ในหญิงบริการ พบว่าระยะเวลาในการประกอบ

อาชีพบริการไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ แต่จากผลการศึกษาศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ (ต่อเนื่อง) ของสายพิณ ศรีพันธุ์ (2536: 117) พบว่า นักศึกษาที่ปฏิบัติงานพยาบาลมานานกว่า 10 ปี ก่อนศึกษาต่อมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์สูงกว่าผู้ที่ปฏิบัติงานพยาบาลมาน้อยกว่า 5 ปี และ 5 - 10 ปี ซึ่งเป็นไปได้ว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์เป็นประจำในขณะที่ปฏิบัติงานเพราะฉะนั้นผู้ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานที่มากกว่าย่อมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์สูงกว่าด้วย ซึ่งจะแตกต่างกับลักษณะงานของกลุ่มลูกเรือประมงที่สถานทีในการปฏิบัติงานอยู่ห่างจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ดังนั้นระยะเวลาที่ทำงานเป็นลูกเรือจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าน่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมงด้วย โดยคาดหวังว่าระยะเวลาการทำงานเป็นลูกเรือมีความสัมพันธ์ในทางที่เป็นปฏิภาคกับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์

1.7 ภูมิปัญญาเดิม

ภูมิปัญญาเดิมเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาความสัมพันธ์ที่มีต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ในกลุ่มลูกเรือประมง เนื่องจากลูกเรือประมงเป็นประชากรที่มีภูมิปัญญาเดิมกระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะจังหวัดที่มีอาณาเขตติดทะเลเท่านั้น นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในภาคต่าง ๆ ยังเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงและไม่สม่ำเสมอ การศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างในเรื่องความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมงที่มีภูมิปัญญาเดิมจากที่ต่าง ๆ กันเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ให้เหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่ต่อไป

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมายังไม่ปรากฏการศึกษาถึงปัจจัยเรื่องภูมิปัญญาเดิมที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ในกลุ่มลูกเรือประมงโดยตรง แต่พบงานวิจัยของภัสสร ลิมานนท์และคณะ (2534) ในโครงการศึกษาลักษณะด้านประชากรและพฤติกรรมของสตรีขายบริการทางเพศ: การศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งศึกษาถึงความรู้เรื่องโรคเอดส์ของหญิงบริการแฝงและตรงในภาคต่าง ๆ พบว่าในเรื่องความรู้เกี่ยวกับอาการของโรคเอดส์นั้นหญิงบริการกลุ่มแฝงในภาคเหนือมีความรู้เกี่ยวกับอาการสูงที่สุด คือร้อยละ 70 ในขณะที่หญิงบริการตรงในภาคเหนือ หญิงบริการตรงและแฝงในภาคใต้มีความรู้ดังกล่าวประมาณร้อยละ 37 - 41 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการติดต่อของโรคเอดส์ พบว่าหญิงบริการแฝงในภาคเหนือมีความรู้มากที่สุดเช่นเดียวกัน คือร้อยละ 95.7 ด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ พบว่ากลุ่มหญิงบริการที่มีความรู้ถึงวิธีการป้องกันการติดต่อของโรคเอดส์มากกว่า 1 วิธีขึ้นไปในอัตราสูงสุดร้อยละ 25.5 คือหญิงบริการแฝงในภาคเหนือ จากงานวิจัยดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่ากลุ่มหญิง

บริการแฝงในภาคเหนือจะเป็นกลุ่มที่มีระดับความรู้เรื่องโรคเอดส์ในด้านต่าง ๆ สูงที่สุด ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าภาคเหนือนั้นมีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์มากกว่าภาคอื่น ๆ จึงมีการระดมให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในภาคเหนือมากกว่าภาคอื่น ๆ ดังนั้นประชากรกลุ่มต่าง ๆ ที่มีภูมิฐานะเดิมอยู่ที่ภาคเหนือก็น่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าประชากรที่มีภูมิฐานะเดิมอยู่ที่ภาคอื่น ๆ ด้วย การวิจัยในครั้งนี้จึงมีสมมติฐานว่าลูกเรือประมงที่มีภูมิฐานะเดิมจากภาคเหนือน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าลูกเรือประมงที่มีภูมิฐานะเดิมจากภาคอื่น ๆ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์

การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ.2527 เมื่อพบผู้ป่วยเอดส์ครั้งแรกในประเทศไทย โดยทางราชการได้เริ่มประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนถึงความหมาย สาเหตุ อาการ การติดต่อ และวิธีการป้องกันโรคเอดส์ โดยการรณรงค์เผยแพร่เริ่มเห็นผลจริงจึงตั้งตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา (วาทีณี บุญชะลิกษ์, สมศักดิ์ มัคคาลาจารย์ และอารี อุเคิน, 2538: 3) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์นั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย มีการนำสื่อหลายชนิดมาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้รับสารคนละกลุ่มกันก็ย่อมมีบริบททางสังคมและภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกัน เช่น อายุ รายได้ อาชีพ เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมงจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเลือกรูปแบบและชนิดของสื่อที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ให้กับประชากรกลุ่มนี้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

ผลจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบงานวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการสื่อสารไว้หลายเรื่องด้วยกัน แต่งานวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ นั้นยังไม่เป็นที่ปรากฏ ดังนั้นเอกสารและงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำมาทบทวนในครั้งนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบและประเภทของสื่อที่นิยมใช้ในการเผยแพร่สารต่าง ๆ และรูปแบบของสื่อที่กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบเรื่องราวที่ต้องการเผยแพร่บ่อยครั้งที่สุด รวมทั้งความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจจะมีผลต่อความคิดเห็นในด้านการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

2.1 อายุ

จากผลการศึกษาปัจจัยอายุ เรื่องทัศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุขของศักดิ์นา บุญเปี่ยม (2534: 87 - 89) พบว่า กลุ่มผู้ป่วยยาเสพติดที่มีอายุต่างกันมีทัศนคติรวมต่อการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน ซึ่งจากการทดสอบ พบว่ากลุ่มผู้ป่วยยาเสพติดที่มีอายุ 26 - 35 ปีมีทัศนคติรวมดีกว่ากลุ่มผู้ป่วยยาเสพติดที่มีอายุ 15 - 25 ปี ซึ่งจากผลการศึกษาของศักดิ์นาก็ช่วยชี้ให้เห็นว่าอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นในเรื่องรูปแบบการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ

2.2 ระดับการศึกษา

ประมะ สตะเวทิน (2533: 116 - 117) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านการศึกษาไว้ว่า การศึกษาหรือความรู้ (knowledge) เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้น คนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน ในยุคสมัยที่ต่างกัน ในระบบการศึกษาที่ต่างกัน ในสาขาวิชาที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึกรู้จักคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นตัวผู้สอนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้เรียนด้วย เพราะผู้สอนได้สอดแทรกความรู้สึกรู้จักคิดของตัวเองให้แก่ผู้เรียนในทำนองเดียวกับที่พ่อแม่ได้สอดแทรกความคิดของคนให้แก่บุตรในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

คนที่มีการศึกษาสูง หรือมีความรู้ดีจะได้เปรียบอย่างมากในการที่จะเป็นผู้รับสารที่ดีทั้งนี้เพราะคนเหล่านี้มีความรู้กว้างขวางในหลายเรื่อง มีความเข้าใจศัพท์มาก และมีความเข้าใจสารได้ดี แต่คนเหล่านี้มักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่าย ๆ สารที่ไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนเพียงพอจะถูกโต้แย้งจากคนเหล่านี้ ซึ่งจากการศึกษาของกาญจณีหวังฉัตรอำนวย (2531) ศึกษาการเปิดรับข่าวสารความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษ และชายรักร่วมเพศในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าระดับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้การเปิดรับข่าวสารโรคเอดส์จากวิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โปสเตอร์ และคนขายยาตามร้านขายยาเพิ่มมากขึ้น และการเปิดรับข่าวสารโรคเอดส์จากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด

เช่นเดียวกับการศึกษาถึงการใช้สื่อมวลชนของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในเมืองและชนบทตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของกิตติ อิทธิวิทย์ (2517: 105) พบว่ากลุ่มอาชีพประเภทที่ใช้แรงงานซึ่งมีการศึกษาก่อนข้างต่ำมักจะไม่ค่อยให้ความสนใจในการอ่านหนังสือมากนัก โดยจะแตกต่างจากกลุ่มอาชีพประเภทที่ไม่ใช้แรงงานซึ่งจะมีระดับการศึกษาสูงกว่าและให้ความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์ในสัดส่วนที่สูงกว่า

2.3 รายได้

Stephen W. Littlejoin (อ้างถึงใน ศิริรัตน์ มิลินทานุช, 2537: 32)

กล่าวไว้คล้ายคลึงกันว่าผู้รับสารแต่ละคนมีความเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องอายุ เพศ บุคลิกภาพ สติปัญญา ทักษะ และประสบการณ์ที่จะมีผลกระทบต่อแหล่งสารและข่าวสาร จากการศึกษา ในด้านสื่อสารมวลชน พบว่าภูมิหลังทางเศรษฐกิจ และสังคมของผู้รับสารมีผลกระทบที่สำคัญ ต่อการตอบสนองข่าวสาร เช่น ในฐานะทางเศรษฐกิจพบว่าผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่มีโอกาสสูง ในเชิงเศรษฐกิจมีคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการรับสารต่างกัน

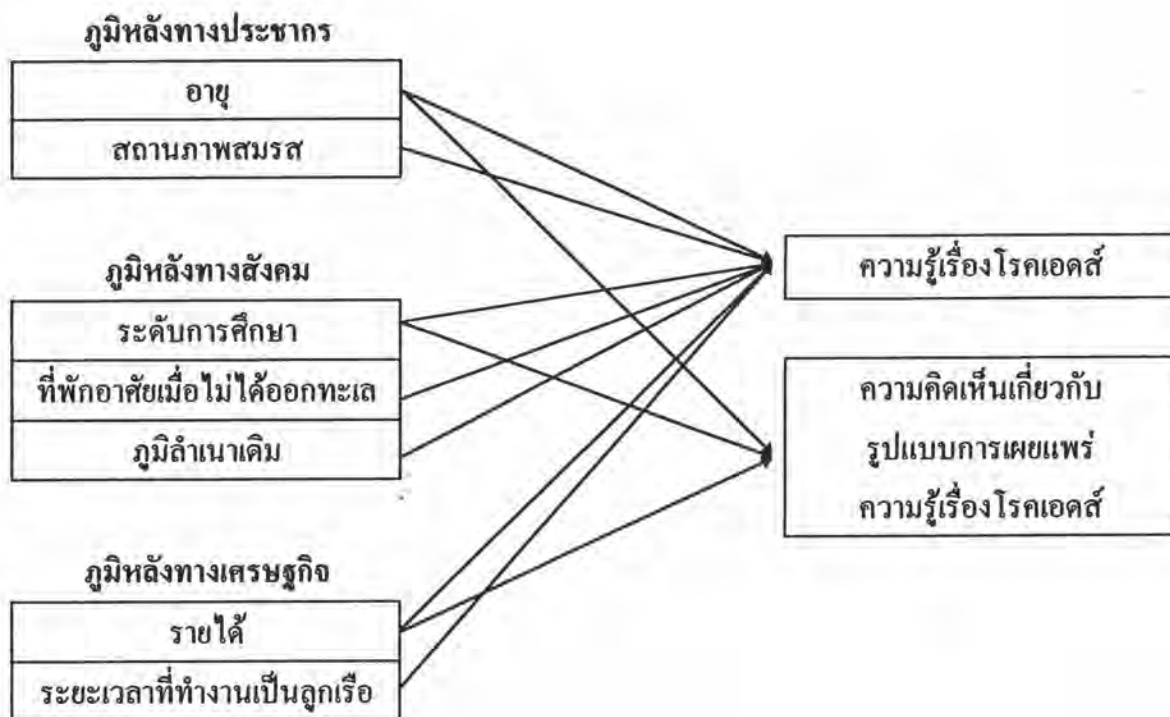
นอกจากนี้จากการศึกษารูปแบบพฤติกรรมของชาวพหุชาติในการใช้และพึงพอใจ ในสื่อประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่นของพจนา รูปแก้ว (2534: 38) ได้ชี้ให้เห็นว่าประชากรที่มี รายได้ต่ำและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีจะมีแนวโน้มเลือกรับสื่อบุคคล เช่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องมากกว่า เนื่องจากการสื่อสารที่ผู้รับสารไม่ ต้องอาศัยความรู้มากและประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าการเลือกรับสื่อชนิดอื่น ๆ ทั้ง สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ

โดยสรุปจากการศึกษาเอกสารและทบทวนงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องช่วย แสดงให้เห็นอิทธิพลของปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเป้าหมายหรือ กลุ่มผู้รับสารที่มีผลต่อการสื่อสารทั้งในแง่ความคิดเห็นต่อรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารซึ่ง จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการรับสารของประชากรเหล่านั้นต่อไป อย่างไรก็ตามการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการระบุรายละเอียดให้ชัดเจนว่าปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลส่งผลอย่างไรบ้างต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่เหมาะสมในการเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาว่าปัจจัยทางด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว อันได้แก่ อายุ การศึกษา และรายได้ มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ เรื่องโรคเอดส์อย่างไร

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนแนวความคิดเชิงทฤษฎี และวรรณกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ชี้แนะว่า ปัจจัยต่าง ๆ ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่น่าจะมีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์ และ ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์นั้นได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ ที่พักอาศัยเมื่อไม่ได้ออกทะเล ระยะเวลาที่ทำงานเป็นลูกเรือ และ ภูมิฐานะเดิมของลูกเรือประมง ซึ่งสามารถเสนอเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษานี้ได้ ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิด

สมมติฐานหลัก

ลูกเรือประมงที่มีลักษณะภูมิภาคหลังทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมต่างกันน่าจะมี ความรู้เรื่องโรคเอดส์และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ที่ต่างกัน

สมมติฐานรอง

1. ลูกเรือประมงที่มีอายุน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าลูกเรือประมงที่มีอายุน้อยกว่า
2. ลูกเรือประมงที่ไม่เคยสมรสน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์น้อยกว่าลูกเรือประมงที่เคยสมรส
3. ลูกเรือประมงที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าลูกเรือประมงที่มีระดับการศึกษาค่ำกว่า
4. ลูกเรือประมงที่มีรายได้สูงกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าลูกเรือประมงที่มีรายได้น้อยกว่า

5. ลูกเรือประมงที่พักอาศัยอยู่บนเรือเมื่อไม่ได้ออกทะเลน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์น้อยกว่าลูกเรือประมงที่พักอาศัยอยู่ที่อื่น ๆ เมื่อไม่ได้ออกทะเล
6. ลูกเรือประมงที่มีระยะเวลาทำงานเป็นลูกเรือระยะสั้นกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าลูกเรือประมงที่มีระยะเวลาทำงานเป็นลูกเรือนานกว่า
7. ลูกเรือประมงที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ภาคเหนือน่าจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าลูกเรือประมงที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ภาคอื่น ๆ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้)
8. ลูกเรือประมงที่มีอายุน้อยกว่าน่าจะเลือกสื่อสิ่งพิมพ์เป็นรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ เมื่อเทียบกับลูกเรือประมงที่มีอายุมากกว่า
9. ลูกเรือประมงที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะเลือกสื่อสิ่งพิมพ์เป็นรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ เมื่อเทียบกับลูกเรือประมงที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
10. ลูกเรือประมงที่มีรายได้สูงกว่าน่าจะเลือกสื่อสิ่งพิมพ์เป็นรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์มากกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ เมื่อเทียบกับลูกเรือประมงที่มีรายได้ต่ำกว่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานและการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการเพิ่มพูนความรู้เรื่องโรคเอดส์ให้กับลูกเรือประมง ซึ่งการเพิ่มพูนความรู้เหล่านี้จะช่วยในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ HIV
2. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อช่วยในการกำหนดแผนควบคุมและการป้องกันโรคเอดส์ ทั้งในกลุ่มลูกเรือประมงและในกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับผู้ติดเชื้อกลุ่มนี้
3. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัยด้านนี้ต่อไป